

1. MO a MP

Medzinárodné podnikanie (MP)-podnikateľské aktivity, kt. prekračujú priestor národnej ekonomiky; patria sem rôzne medzinárodné obchodné, kapitálové, finančné aktivity. **4 názory na MP:** **1. big business**-pre veľké korporácie s veľkou mocou a rozsahom eka. činností-avšak aj stredné firmy sú úspešné. **2. MP=MO**, teda to isté ako prvotné exportno-importné aktivity (avšak súčasť kapit. tokov sú rozhodujúce pre MP) **3. MP v rámci národnej ekonomiky**-pôsobenie dom. a zahr. fy v danej Eka, predpoklad: otvorená trhov. Eka **4. obchod-fy a MP** **MP:** eka. aktivity podnikat. subjektov (fy, bánk, štátov), kt. sa realizujú a pôsobia v medz. až sveto. meradle, s účasťou v MO, v pohyboch kapitálu a v medz. menovo-finanč. operáciách, vzťahoch

2. Prostredie pre MO

Prostredie-ekonomický priestor a podmienky v ňom, resp. vonkaj. eka. prostredie-ME až SH **prostredia:** **1. vnútroregionálne** (v rámci danej Eka): podnikajú dom. aj zahr. fy, vnútor. trh je zásadne otvorený, prepojený na zahr. fy, prístupný von aj dovnútra podnik. subjektom na obch. oper. investície a fin. transak., reg. Eka je má vzostupný charakter.

2. národohospodárske (celá Eka): dané podmienkami Eka, legislatívou, hosp. politikou, stavom NH, trhom.; zahr. fy musia ho dobre poznať, dom. fy ovplyvň. banky, legislat., hosp. polit.; ak je priaznivé národohosp. prostredie pre dom. fy-lepšia možnosť uplatniť sa na medz. trhoch. **3. blízke vonk. prostredie** (obklopuje danú Eka): vyplýva z tradície och. vzťahov, z menších dopr. nákladov, prepojenosti infraštruktúr susediacich krajín; význam sa zvyšuje oblasťou voľ. obch., colnou úniou, pohran. stykom, polit. a hosp. spoluprácou; voľnejší pohyb dom. fy

4. vplyv medz. eka. integrácie: závisí od eka. a polit. sily integr. zoskup., od účasti fy a Eka v eka. integrácii; priamy, nepriamy **5. konkrétne medz. trhy:** napr. ruský, ázijský; jednotl. tovar. trhy, obch. a fin. centrá vymedzené z hľad. eka. významu a funkcie **6. SH:** zložitý komplex väzieb a vzťahov; jeho vplyvy sú priame a nepriame; musia sa mu vš. prostredia prispôbiť **7. pomocou prostredia** možno vymedziť fy v MP, ich triedy **8. fy pôsobiace na medz. trhoch:** **1. špičkové**-vysokoziskové v MP, dynamické v ost. medz. aktivitách **2. ostatné**-spoluexistujúce, tiež dosahujú slušné zisky, medz. rast a perspektívu **3. outsideri-fy s malým významom** v súčasť. aj pre budúcnosť

3. Svetové hosp. prostredie

SH-reálne prostredie pre MP fy a vývoj ekonomík.; je tvorené vývojom ekonomík, vzťahmi medzi štátmi, pôsobením medz. organizácií, medz. eka. aktivitami fy zapadajúcich do medz. vzťahov a trhov.; čím väčšia fy-tým väčšia účasť na eka. aktivitách a vzťahoch. **9. fy na zahr. trhoch musia čeliť:** špecif. transakciám, novým obch. metódam, devíz. operáciám pri rôz. men. kurzoch, kryť riziká spojené s MO a zahr. investíciami, poznať legislatívu inej krajiny, dobré styky s vládnymi inštit., vyrovať sa s polit., eka., kultúr. prostredím, poznať trhy a ich mechanizmy **10. každá trh. Eka je otvorená**-účasť v medz. eka. vzťahoch, čím vyspelejšia tým otvorenejšia a závislejšia od SH a jeho vplyvov a účasti v ňom. **11. zvyšuje sa účasť krajín na medz. eka. vzťahoch a m. eka. integrácii** **12. silnie prirodz. súťaživosť** štátov, národov, fy o postavenie v SH; niekt. krajiny význačný predstih v eka. úrovni, ved.-tech. pokroku, informatike, tempe rozvoja--dobré postavenie v SH v budúcnosti **13. Ekonomiky**-zákl. prvky SH, fy sú spojené so stavom a rozvojom ekonomík a naopak.

4. Funkcie a faktory SH

polit. faktor: polit. záujmi, ciele, prostriedky, vzťahy tvoria súčasť SH **14. m. ekonomiky** nemožno oddelovať od existencie štátu, sledujú svoje eka. i polit. ciele, disponujú prostriedkami v eka. i polit. oblasti, medz. hosp. vzťahy sú pod vplyvom m. a svet. politiky; najsilnejšie banky a korporácie sa zúčastňujú na polit. živote krajiny **15. Zákl. väzba:** eka. záujmy fy a štátov---polit. záujmy---eka., polit., ideologické, vojenské prostriedky na presadenie záujmových cieľov---eka. záujmy, resp. výsledky ich presadenia **16. strategická spolupráca** hosp. vyspelých

krajín:potrebná pri riešení porúch medz.menov.systému a MO, štrukturálnych a iných kríz, vážnejšej a dlhodobej hosp.depresii s cieľom zachovať vedúce postavenie v zahr.investíciách,technike,vede, službách,doprave,informáciách,obchod.a menovej politike,v eka.integrácii,v činnosti m.inštitúcií a organizácií **geopolitika a geoekonomika**:funkčné sily v SH; *geopol.*-je odvodená z existencie štátov ako spol.-polit.jednotiek,z odlišných záujmov,ideológií a kultúr vo svete; *geoeka*-podmienená existenciou eka. komplexov a objektívnymi eka.záujmami. **ekológia v celosvetovom meradle**:hrozivý globálny problém ľudstva; svet.ekológia má priamu súvislosť so štruktúrou a vnútornými väzbami SH --> riešenie nemôže spočívať iba v ekolog.opatreniach; tlaky na ekolog.legislatívu aj v m.meradle; fy rátajú s ekolog.nákladmi a normami; ekolog.faktor-stáva sa súčasť konkurenč.schopnosti fy **iné funkcie SH**:možno vyvodit' z činnosti m.organizácií (tvoria systém OSN al.pôsobia mimo jeho rámca)

8.Merkantilizmus a jeho kritika (15.-19.stor.)

cieľ:upevňovať moc a zväčšovať bohatstvo kráľovstiev ,akumulácia kapitálu prostredníctvom MO ; štát má regulovať až kontrolovať obchod zo zahraničím tak,aby sa dosahovala a udržiavala aktívna obchodná bilancia **základ blahobytu** je hromadenie drahých kovov ako predpokladu a materializovanej formy bohatstva **naj predstaviteľ**:Thomas Mun **nástroje**: zamerané na aktívnu platobnú i obchodnú bilanciu krajiny a mali vyslovene protekcionistický charakter ; **merkantil.doktrína**:po prvý raz prijatá ako ucelený základ štátno-hosp.politiky-->doktrína silného protekcionizmu,kt.sledovala cieľ zabezpečiť štátom veľké zisky z MO,posilniť m.postavenie a spoluvytvárala podmienky na hromadenie kapitálu, prispela k vzniku industriálneho kapitalizmu **nedostatky merkant.**: **doplniť!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!**

teória samoregulovania obch.bilancie: D.Hume- prvý priamo kritizoval merkantil.;za podmienok voľného pohybu zlata a cien úsilie o dlhodobé udržanie aktívnej obch.bilancie musí stroskotať a intervencie štátu iba prekazujú prirodzenému eka.vývoju ; kúpna sila peňazí nezodpovedá ich množstvu v obehu a prebytok drahých kovov má za príčinu zvyšovanie cien v krajine ; vypracoval túto teóriu vychádzajúcu z kvantitatívnej teórie peňazí,ktorá odrážala optimizmus liberalizovanej trhovej Eka

5.Svet.hosp.prostredie, MO a hosp.cykly

hosp.cykly(HC)-zákonitosť fungovania a vývoja trh.Eka; hosp.cykly sa uskutočňujú v rámci SH, ovplyvňujú aj hosp.cykly v jednotl.Eka s odrazom na m.trhoch a v hosp.raste krajín; *hosp.cykly-zložitý účinkový mechanizmus--4 zákl.poznatky pre pochopenie*:**1.**priebeh a časovosť HC v trh.otvor.Eka sú rôzne, sú modifikované vonkajš.a vnút.vzťahmi ekonomík-vplývajú na ne aj druhotné HC **2.**SH vplýva na hosp.cykly sprostredkovane, cez m.e.vzťahy(situácia na m.trhoch,úvery,ceny,menové kurzy); miera tohto vplyvu závisí od stupňa zapojenia nár.Eka do SH,od rozsahu MP fy s podielom na ich celkovej eka.činnosti **3.**priestorové úrovne HC: národohospodárska,medzinárodná(m.e.vzťahy a m.e.integrácia),svetovohospodár. (reálne sa v nej uskutočňujú pohyby HC); priestorové úrovne sú navzájom prepojené--> vzáj.účinky a ovplyvňovanie v spät.väzbách **4.**reálna existencia a pozorovateľnosť svet.hosp.cyklu na základe urč.eka. ukazovateľov a účinkov,kt.je daná prepojenosťou cyklov v nár.Eka, prepojenosťou jednotlivých m.e. vzťahov a ich rozšírenosťou v celosvetovom meradle,vývojom v najdôlež.regiónoch SH; prejavuje sa v konkrétnom vývoji svetovej výroby,dopravy,obchodu,svet.finanč.a tovar.trhov,intenzite m.e.vzťahov

HC v Eka, konjunkturál výkyvy na m.trhoch,rôzne čiastkové poruchy a nerovnováhy v m.trh.Eka sú normálne. HC majú veľký vplyv na MO,MP a na celé SH

SH a MO -v 19.st.sa MO rozšíril,vznikli svetové trhy(podmienené veľkými vynálezmi);SH ovplyvňuje vývoj MO- jeho objemy,štruktúru,ceny,obch.bilancie krajín a ich výnosy z MO **súvislosti medzi vývojom SH a vývojom MO**: **1.**pri stagnácii a poklese MO nemôže rásť

svet.výroba a služby ; špecializácia a kooperácia výroby,investície,pohyby kapitálu,MP fy sú v takejto situácii brzdené 2.ak sú HC v nár.Eka v nepriaznivej fáze,je to vidieť v objeme a dynamike MO ; m.hosp.,štrukturálne,menové a polit.krízy majú tiež negatívny dosah na MO 3.Za istých podmienok môžu výroba,investície,dopyt v nár.Eka stagnovať a klesať, no MO sa môže ešte do istej miery rozvíjať ; nepriaznivý vývoj v SH zabrzdí vývoj MO 4.znížením ciel,obmedzením kvantitatívnych reštrikcií,zmiernením netarifných prekážok...sa v MO otvárajú možnosti na podnikanie na m.trhoch

6.Megatrendy vo vývoji SH

Globalizácia je súhrnným výsledkom pôsobenia **6 faktorov**,ktoré tvoria jej obsahovú náplň, je to celosvet. prepojenosť eka.prostredí,ekonomík,rozvinutosť m.vzťahov, sv.hosp.cykluca rozvinutosť m.fin.a tovar.trhov **6 faktorov**: **1.interdependencia**-vzáj. závislosť medzi jednotl.Eka a jednotl.trhmi,medzi štátmi a regiónmi spoluvytvára celistosť sveta tzv.eka.entita ; postupne sa rozvíjala dôležitá a veľmi výrazná interdependencia v rámci SH až nakoniec všeobec.závislosť vš.subjektov (ekonomík,fy, medzinár.menovo-finanč.inštitúcií) na stave, mechanizme fungovania a ďalšom vývoji SH **2.integrácia**-má dôlež.účinky na MO a ost.druhy m.vzťahov,m.politiku,geopolitiku a geoeka ; môžu z nej vznikáť zákl.eka.komplexy so špecif. štát. formou ; rozlišujeme 2 m.e.integrácie: a) **regionálna**: zintenzívňujú sa vzáj.eka.vzťahy členských štátov a ich fy ; tým sa však nerušia vzáj.závislosti s tretími krajinami,inými regiónmi príp.integrač. zoskupeniami v SH, ani sa neznižuje závislosť od SH a m.trhov b)**globálna**: otázne je či existuje,čo i len v začiatkoch,celosvetová eka.integrácia **3.transnacionalita**-považuje sa za protiváhu štátnej a národnej eka.existencie,štát.a nár.eka záujmov a procesov ; je špecific.formou internacionalizácie v hosp.oblasti ; transnacionalitu sa treba chápať hlbšie ako transnacionálne korporácie,pretože jej príčiny,charakter,obsah a účinky sú rozsiahlejšie ; z hľadiska eka.podstaty transnacionálne procesy a vzťahy znamenajú niečo presahujúce,preklesujúce hranice štátno-národného a odpútavajúce sa od neho. Toto sa týka vlastníctva,MP,rozhodovania až v globálnom meradle **4.vedecko-technický pokrok a dynamika zmien**- je hybnou silou a podmienkou hosp.rozvoja, zohral veľkú úlohu v priem.revolúcii a v rozmachu MO ; dynamické a prevratné zmeny vo výrobe, telekomunikáciách(nové materiály,technológie,elektronizácia,komputerizácia, kybernetika,nové odbory, produkty,informatika) ; ved.-tech.pokrok prepája m.trhy, urýchľuje operácie na nich ; **vplyv ved.-tech. pokroku na MO**: a) diverzifikuje výrobu b) rozširuje štruktúru tovarov c)vyvoláva zmeny v kvalite a nákladoch na výrobu d)stimuluje investície do výroby e)ved.-tech-pokrok má základy v megatrende zvyšovania podielu dušev.práce obsiahnutej v tovaroch f) ovplyvňuje smery m.kapitál.pohybov, m.pohyb kvalifikov.pracov.síl g) umožňuje modernizáciu dopravy,znižuje dopr.náklady v MO h)spôsobuje zmeny v štruktúre MO,zmeny v konkrét.prostredí na m.trhoch i) jeho vývoj je nerovnomerný-->medzera vo výskumnej a technologickej úrovni medzi priem. vyspelými a rozvoj.krajinami j) nositeľ dynamických zmien vo SH **5.potreba prispôsobovania(a) a súčinnosti(b)**:a)ekonomiky a fy,kt.sa nedokážu včas,aktívne a úspešne prispôsobovať,sú odsúdené na zaostávanie až stratu eka.suverenity(bankrot) **6.hrozba globálnych problémov**-sú čoraz zložitejšie a naliehavejšie ; 3 sú čisto eka.charakteru (ostatné

sú prepojené s eka.faktormi): **a)** problém bohatstva a biedy-->hrozba soc.a polit.rozbušky v spoločnosti **b)** samotný MO, jeho rozvoj, rovnováha **c)** pád m.menového systému aj jeho vážnejšie narušenie-->svet.hosp.kríza-->(vzhl'adom na vzáj.závislosť a prepojenosť Eka) ohrozenie medz. deľby práce, hosp.rozvoj všet.krajín a fungujúci systém SH ≍ ďalší veľký problém: Ekológia; populačná explózia; vzdelanostná degenerácia ľudstva; využívanie a stav ľuds.zdrojov; výživa a zdrav.stav obyvateľ.; zbrojenie; ved.-tech.pokrok s hrozbou zneužitia; m.polit.a vojens.konflikty...

7. Teória MO

význam: teoretic.poznanie, pragmatický (vyplýva z hosp.dejín a evolúcie eka.vedy), pre moder.hosp.polit. a MP fy, pre budúcnosť ≍ **praktické funkcie teórií MO:** vyplývajú z toho, čo skúmajú, vysvetľujú, dokazujú; sú dôležité pre moder.eka.myslenie a konanie, tvoria súčasť eka.ideológie podnikateľov, bankárov, politikov, štátov, fy, skupín krajín ≍ **podstata teórií MO:** na základe vývoj.tendencií, faktorových príčin zovšeobecňujú a definujú eka.zákony, kt.platia pre m.špecializáciu krajín a ich fy; zahŕňajú t.ciel a obch.polit., účinky devíz kurzov na MO, súvislosti medzi obch.a platob.bilanciami a zamestnanosťou, rozdeľovanie výnosov z MO, všeob.rovnováhu v m.až globálnej trh.Eka ≍ **vývoj: počiatky teórií MO:** (17.-18.st.), obdobie medzi merkantiliz.a kapitaliz(D.Hume). ≍ **etapa klasickej teórie MO:** spojená s nástupom kapitalizmu, priem.revol., rozvojom m.až svet.trhov(od posl.tretiny 18.st.až do 1929=sv.hosp.kríza); predstavit.: Smith, Ricardo, Mill, Marshall; táto **teória:** prostá, ideovo významná; prvot.otázky týkajúce sa zákonitosti a efektov v MO+simple odpovede na ne ≍ **neoklasic.teória MO:** (30-te roky tohto stor.až do 70-te roky); predstavitelia: Heckscher, Ohlin, Samuelson (H-O-S teória), Haberler, Taussig, Viner, Linder, Posner, Kindleberger; táto teória spája mikro a makroeka.problematiku, nár.a medzinár.trh.Eka, zabezp.viacfaktorovú analýzu eka.procesov; čistá teória MO: sústreďuje sa iba na m.pohyb tovarov t.j.samotný MO(skúma: t.hodnoty, ceny, výmenné relácie v MO)-->pozitívna analýza-eka.realita ako existuje, normatívna-aké by mali byť eka. podmienky a hosp.vzťahy ≍ peňažná teória MO: skúma MO tak, že sa sústreďí na súvzťažnosť s m.pohybom peňazí, s m.menovými vzťahmi, s teóriou či faktormi cien, menových kurzov, všeob. rovnováhy v Eka a zamestnanosti; zahrňuje otázky plat.bilancie, devíz.trhov, fungovania m.menového systému, m.zdanenia, m.kapitál.pohybov ≍ **súčasná etapa:** (začala v 80.rokoch); základ neoklas.teória+nové funkčné smery teórie MO(dôsledok dynam.zmien v hosp.svete-globalizácia, interdependencia, urýchľovanie ved.-tech.pokroku, keď ekonomiky a fy zúčastňujúce sa na m.trh.Eka a pôsobiace vo SH musia čeliť novým výzvam)

11. Kindlebergova syntéza

kvalitatívne vyššia úroveň ako u neoklasic.teórie, pretože zrealňuje predpoklady neoklas.modelu MO a zavádza niekt.nové dôležité faktory, vrátane štát.intervencií, funkcií štátu ako subjektu... ≍ vychádzal z toho, že pojem krajiny treba upresniť v zmysle spoločensko-eka.celkov, kt.sú zároveň aj štátno-polit.subjektami v medz.Eka a vo vzťahu k vnút.Eka ≍ analyzoval 4 okruhy: účinky eka.rastu na MO, vplyv zahr.obchodu na eka.rast, účinky zahr.obchodu na stabilitu v rôznych Eka, účinky obchodu na soc.a polit.život ≍ vytvoril aj ucelenú teóriu svet.Eka- v jej rámci MO začlenil do svetohosp.závislostí, prepojil s ostatnými druhmi m.e.vzťahov ≍ zdokonaľuje H-O-S teóriu ≍ spája čistú a peňažnú teóriu MO, makroeka.úroveň s mikroeka.úrovňou

9. Klasická teória MO

vznik: spojený s nástupom kapitalizmu, jeho expanziou a so vznikom svetových trhov čiže SH; rozvoj m.deľby práce v celosvet.meradle; priemysel.aj finanč.kapitál si žiadali čoraz viac-slobodné podnikanie, voľnú konkurenciu na trhoch aj slobodu v MO; eka.sloboda--podmienka pokroku, rozvoja, budúcnosti; táto teória je na princípe "free trade" a **založili ju**

Smith a Ricardo $\square$ **Teória absolútnych nákladov** (Smith): najväčšie a prirodzené výhody prináša národom taká m. del'ba práce, pri kt. sa krajiny špecializujú na výrobu tých tovarov, pri výrobe ktorých dosahujú absolútne najnižšie náklady (voľná konkurencia); ak by platila táto teória vypadli by dôležité súčasti praxe MO a MP: m. priem. kooperácia, súčiastková a technologická m. špecializácia výroby, kompenzačné obchody, štrukturálne a kompenzačné trendy v MO $\square$ **Teória komparatívnych nákladov** (Ricardo): tiež založená na princípe otvorenej trh. Eka a slobody obchodu; táto teória je založená na tom, že krajina sa bude špecializovať na výrobu a vývoz tých tovarov, pri výrobe ktorých dosahuje nižšie komparatívne náklady ako partnerská krajina; predpoklad je voľný MO, konkurencia na vnút. i m. trhu --> vtedy je výhodná pre každú obchodujúcu krajinu a pre celý svet

klasický model MO: dve krajiny - dva tovary; práca vytvára hodnotu; náklady na výrobu sú konštantné; výrobné faktory sú mobilné vo vnútri krajiny; dokonalá konkurencia; voľný MO; obchody v pomere 1:1; abstrahuje sa od dopravných nákladov a od ved.-tech. pokroku; rozdelenie dôchodkov sa nemení v krajine pod vplyvom výnosov z MO; vo vzáj. obchode sa dosahujú rovnaké výhody

10. Neoklasická teória MO

vznik a rozvoj: späť s celkovými podmienkami ďalšieho vývoja kapitalizmu, kt. si zachoval prevažné postavenie vo svet. hosp. prostredí; veľké zmeny pokračovali: skončilo obdobie voľnej konkurencie na vnút. a m. trhoch, keď nastúpil trend ich monopolizácie --> tieto trhy nadobudli povahu oligopolistických štruktúr;

v dôsledku svet. hosp. krízy, vážnej poruchy m. menového systému, dvoch svet. vojen sa narušil plynulý mechanizmus voľného MO --> vlna nového eka, protekcionizmu; vývoz kapitálu - rozhodujúci faktor v MO; **štátne zásahy** do Eka a MO sa stali **nevyhnutné**, princíp free trade a "neviditeľná ruka trhu" už nezodpovedali realite trhu, keď bolo treba regulovať makroeka. procesy $\square$ opäť bolo treba vytvoriť nové teórie -- v nich prepojiť makroEka s mikroEka, vnútor. trh. Eka s medzinár. trh. Eka --> **doktrína neoklasickej syntézy**: zmes eka. liberalizmu a regulovania eka. procesov v národohosp. i medzinár. meradle $\square$ zvýšila sa mobilita výrobných faktorov, zmenil sa m. menový systém $\square$ skúmali sa makroeka. veličiny ako investície, sklon k importu al. agregát. dopyt a zamestnanosť --> do popredia normatívne aspekty aj v súvislosti s obch. politikou a s teóriou blahobytu

H-O-S teória, založená na cenách výrobných faktorov vychádzala z voľného pohybu cien v národnej i medzinár. trh. Eka a z vyrovnávania cien v dôsledku slobodného MO; abstrahuje sa od faktoru rozdeľovania dôchodkov $\square$ každá krajina má nižšie komparatívne náklady vo výrobe toho tovaru, kt. je náročný na ten výrobný faktor, ktorým krajina ovplyvňuje a cena ktorého je teda relat. nízka $\square$ hypotéza: obchod má tendenciu vyrovnávať ceny výr. faktorov medzi obchodujúcimi krajinami $\square$ MO sa stáva substitútom m. pohybu výr. faktorov

33. Zmluvné prostriedky zahranično-obchodnej politiky

nevyhnutnosť previazanosti a závislosti týchto prostriedkov; úloha zmluvných prostriedkov: upraviť vo vzájom. vzťahoch medzi štátmi spôsob používania autonómnych prostriedkov --> formulovať a stanoviť konkrétne pravidlá vzáj. zahranično-obchodnej politiky $\square$ **zmluvné nástroje**: **1. obchodné zmluvy** - základné politic. dohody medzi suverénnymi štátmi, kt. vo forme zásad a konkrétnych ustanovení upravujú vzáj. hosp. vzťahy medzi zmluvnými stranami; uzatvárajú sa zväčša na dlhšie obdobie s možnosťou automatického predĺžovania, obsahujú tzv. arestačnú zložku, colné, daňové, dopravné a ďalšie otázky týkajúce sa transferu tovaru a služieb z krajiny do druhej.; **3 právne doložky**: recipročná (zmluvné strany si vzájomne poskytnú určité výhody, kt. sú na seba viazané a podmieňujú sa; v dvojstranných vzťahoch), paritná (záväzok partnerov zaobchádzať s tovarom, FO i PO zo zmluvnej krajiny na svojom území ako so svojimi); zrovnoprávnenie vyrubovania vnútorných dávok a daní + technic. predpisy a normy na predaj a distribúciu dováž. tovaru), najvyšších výhod (zákl. nástroj

odstraňovania diskriminácie najmä v mnohostranných vzťahoch medzi štátmi ; je nevypovedateľná,ale pripúšťa isté výnimky vzťahujúce sa na výhody,kt. si zmluvné strany môžu navzájom poskytovať napr.pri malom pohr.styku,zónach voľného obchodu,colnej únie ; uplatnenie každej výnimky je citlivé a býva predmetom sťažností) **2.obchodné dohody**-forma medzištát.dohovoru,ktorým 2 zmluv.strany upravujú štruktúru a zameranie vzáj.vzťahov ; dohovor nadväzuje na predtým uzavretú obch.dohodu ; dohody na 1-5 rokov s možnosťou automatic.predlžovania ; zákl.ustanovenia:a)doložka najvyšších výhod b)vydávanie dovozných a vývozných licencií,kt.slúžia na reguláciu obchodu s tovarom c)zmiešaná komisia z oficiálnych zástupcov zmluv.strán na dohliadanie plnenia dohôd a riešenie problémov d)ustanovenie o reexporte s podmienkami dovozu tovaru z jednej krajiny a vývozu tovaru do tretích krajín e)platobný styk-je treba ak krajiny neobchodujú vo voľne vymeniteľných menách(clearingová dohoda,obmedzená konvertibilita) **3.platobné a úverové dohody**-ich význam v posled.období klesá ; úver.dohody sú písomným dohovorom medzi 2 bankami,v kt.1 banka druhej poskytne úver pri realizácii určitých finančných operácií s cieľom sprostredkovať určité obchodné transakcie; často funguje ako vývozný úver,v kt.zväzok preberá banka odberateľa a veriteľom je banka, kt. poskytla úver;používa sa medzi krajinami,kt.nepodpísali vládnu dohodu a kde dodávateľ neposkytuje odberateľovi klasický úver 4.dohody o hosp.,priem.a technic.spolupráci-rozšírené najmä vo vzťahu ku krajinám EU ; ich zmysel:vytvoriť lepšie podmienky na prípravu spoločných kooperačných foriem výrobnjej spolupráce,na realizáciu spoločných vedeckých a výskumných projektov... ☒ WTO-1.1.95-svetová obchodná organizácia

34.Medzinárodný marketing

Marketing-analýza,plánovanie a kontrola podnikateľ.činností na súčasných a potenciálnych trhoch s cieľom uspokojovať prania zákazníkov a zároveň realizovať podnikateľské ciele ; **má 2 rozmery**:filozofiu podnikania(dosiahnutie cieľov závisí od poznania potrieb trhu a schopnosti ponúknuť uspokojenie týchto potrieb) a konkrétny postup fy na trhu(obsahuje výskum trhu+analýzu narketingových príležitostí;výber cieľových trhov;rozhodnutie o výrobku+jeho cene+distribúcii+komunikačnej politike;plánovanie+ +organizácia+kontrola marketing.činností) ☒ **odlišnosť národného marketingu od medzinárod.:** 1.získavanie info o zahr.trhoch je oveľa náročnejšie ako o domácich 2.nárast rizík so vstupom na zahr.trh 3.komplikovanejší marketing.proces,problémy s jeho organizáciou a riadením 4.nárast požiadaviek na vedenie fy pôsobiacich na zahr.trhoch,na globálne myslenie riadiacich pracovníkov ,prezieravosť,schopnosť analyticky myslieť ☒ **Medz.marketing(MM)**-predstavuje filozofiu vedenia fy orientovanú na zahr.trhy a zameranú na optimálne umiestnenie tovarov a služieb na týchto trhoch (t.j. efektívne uspokojovanie potrieb spotrebiteľov a racionálne využitie vlastných zdrojov) + činnosti fy zameraných na zahr.trh,patria k nim: 1.skúmanie m.marketing.prostredia 2.tvorba stratégie MM: rozhodnutie o vstupe na zahr.trh,výber a segmentácia zahr.trhov,voľba spôsobu vstupu na zahr.trh 3.tvorba marketing.programu na jednotl.trhu 4.plánovanie,organizovanie,kontrola marketing.činností ☒ **uplatnenie MM v praxi:** kaskádovito(fy vstupuje na čoraz viac zahr.trhov,pričom marketing.politiku prispôsobuje v závislosti od podmienok na jednotl.trhoch --> kombinácia diferenciacie a štandardizácie); globálne(fy chápe všetky zahr.trhy ako jednotný,globálny svetový trh; tento prístup naň uplatňujú najmä veľké transnacionálne korporácie,kt. čo najmenej diferencujú svoje produkty napr.automobily,spotrebná elektronika,niect.nápoje a jedlá,kozmetika) ☒ MM je úzko spätý s MO--MO sa často realizuje prostredníctvom MM ☒ **medzin.marketing.prostredie:** ekonomické(na akom stupni hosp.vývoja sú partnerské krajiny),politické(polit.stabilita krajiny), právne(všeobecné právne normy,obchod.zmluvy a dohody,platob.dohody,dohody o podpore a ochrane investícií), kultúrne(lokalne zvyklosti a

ochota prispôbiť sa rozdielom), geografické (prírodné podmienky môžu formovať dopyt, ovplyvniť distribúciu tovarov)

41. Riziká a poisťovanie v MO

na zahr. trhu - väčšie **riziká** --> **politické** (zákaz platieb, výmenné riziko, transferové riziko; často ich zabezpečujú aj vládne inštitúcie v rámci proexportnej politiky + poisťovanie polit. rizík na súkr. pois. trhu - Lloyds of Lond.), **komerčné a kurzové** (riziko nezaplatenia -- metódy na obmedzenie: poisťovanie, platobné inštrumenty, zvláštne formy obchodu, platobná podmienka; kurzové riziko - zmeny výmenných kurzov ---> a) zmluvné metódy b) poisťovanie c) devízové operácie), **iné riziká** (napr. právne, rozdiel kultúrneho prostredia, prírodné katastrofy, technické pohromy)

35. Marketingová politika na medzinárodných trhoch

výber zahranič. trhu podmieniňuje: potenciál a podmienky nového trhu; konkurencia - jej intenzita a používané postupy; zámery a možnosti fy (!!!trh-konkurencia-fy!!!) **analýza zahr. trhov:** potenciál zahr. trhu; prístupnosť zahr. trhu (prekážky: colné, právne, iné - napr. mimotarifné); receptivita (citlivosť) trhu; stabilita trhu **analýza**

konkurencia: miestna, zahraničná **analýza vlastnej sily:** koncepcia výrobku al. služby, kvalita, cena, finančné zdroje, predaj, činnosť po predaji, činnosť pred predajom, podniková diplomacia

metódy vstupu na zahr. trhy: 1. vstup na zahr. trh pri výrobe doma: nepriamy export: ak je fy menšia, obráti sa na domáceho prostredníka, kt. predá jej produkciu do zahraničia --> prenáša zodpovednosť na cudzí, hosp. i právne samostatný subjekt a) exportný podnik: ak je výrobca zahr. skúsenosti, je kapitálovo slabý a neplánuje systematické exportné aktivity -- volí sa za obchodného partnera domáci exportný podnik; nevýhoda: chýba kontakt so zahr. odberateľom; v mnohých krajinách zvláštne exp. podniky = exp. domy, kt. uskutočňujú veľké obch. transakcie (Japonsko - Mitsubishi, Mitsui) b) exportné spoločenstvo: dobrovoľný zväzok producentov zainteresovaných na exporte a vyrábajúcich rovnaký al. doplňujúci sortiment; títo právne i hosp. samostatný výrobcovia prenášajú exp. funkcie na centrálny exp. orgán c) piggybacking: spájajú sa tu 2 výrobcovia - jeden disponuje marketing. kapacitami na zahr. trhoch a poskytuje ich na základe dohody aj druhému na realizáciu exportu jeho produkcie **priamy export:** ak výrobca vyradí domáci subjekt z exp. reťazca a nadviaže priamy kontakt so zahr. odberateľom; výrobca preberá na seba viac rizík, ale môže lepšie kontrolovať distribučné orgány, ľahšie spracúvať zahr. trh a presadzovať marketing. stratégiu; podnik musí mať vlastné exportné oddelenie a) priamy exp. bez priamych investícií: podnik dodáva tovar každému kto oň prejaví záujem, nskôr si nájde generál. zástupcu, kt. môže byť prostredníkom al. sprostredkovateľom b) priamy exp. s priamymi investíciami: budovanie vlastnej organizácie v zahraničí, kt. však už vyžaduje priame investície --> vybudovanie odbytového strediska, pobočiek príp. dcérskych spoločností

2. vstup na zahr. trh spojený s výrobou v zahraničí: vstup bez priamych investícií- a) predaj licencií: licenčné zmluvy umožňujú zahr. záujemcov za dohodnutú cenu používať isté duševné a priemyselné vlastníctvo; patentové, franšízové licencie b) zmluvy o manažmente: tam, kde sa dodávajú zložité zariadenia a investičné celky na kľúč a odberateľ nie je schopný sám uviesť ich do chodu c) kontaktná výroba: fy zadá zahr. výrobcovi zákazku na výrobu urč. tovaru a prevezme predaj týchto výrobkov **vstup s priamymi investíciami** -- a) spoločný podnik (joint venture): spojenie medzi zahr. a miestnym partnerom s cieľom kombinovať ich zdroje a schopnosti, deliť riziko + kapitálovú a finančnú náročnosť podnikania b) podnik v úplnom zahr. vlastníctve: najvyšší možný stupeň kontroly materinskou fy, kt. zároveň určuje výrobný program, marketing. stratégiu, disponovanie so ziskom

37. Operácie v MO

obchodná metóda-spôsob,akým predávajúci a kupujúci zabezpečujú pohyb tovaru od výrobcu až ku konečnému spotrebiteľovi ; **obch.metódy:priame**(výrobca je zároveň exportér--výhody:jednoduchosť,rýchlosť,priamy kontakt so zahr.trhom--nevýhody: zvýšené podnikateľ.riziko,náklady na prieskum zahr.trhu), **nepriame**(medzi výrobcu a spotrebiteľa vstupujú ďalšie subjekty--výh.:možnosť prieniku na vzdialené trhy, nižšie náklady na spracovanie trhu,zníženie úver.a inkas.rizika--nevýh.:izolácia vývozcu či dovozcu od zahr.trhov,nižšie ceny) ≠ **obch.medzičlánky**: 1.sprostredkovateľ- sprostredkúva obchody v mene a na účet dodávateľa,neuzatvára ich,získava províziu, pôsobí na zahr.trhu,kt.dobre pozná,neurčuje ceny a podmienky dodávok,nefakturuje, neinkasuje,môže zastúpiť dodávateľa pomocou zastúpenia=výhradné,nevýhradné 2.komisionár-obstaráva pre inú osobu(kominenta) a na jej účet určité záležitosti pod vl.menom,dostáva komisiu(odmena) určenú v komisionárskej zmluve 3.prostredník- obchoduje pod vlastným menom a na vlastný účet,zdroj príjmov-rozdiel medzi nákup. a predajnou cenou 4.vel'koobchodník a maloobchodník-vel'koobch. je medzičlánok medzi výrobcom a maloobch.,jeho výhoda je znalosť miest.trhu,tovaru,kontakty s malo.

38.Kúpna zmluva(KZ)

spôsob uzavretia-ústne,písomne,konkludentným činom; môže byť uzatvorená medzi prítomnými al.nepřítomnými stranami ; **podnet pre vznik**-dopyt kupujúceho,ponuka predávajúceho ; potreba unifikácie=všeobecných predajných a dodacích podmienok ; **obsah KZ**-predmet KZ(vymedzený druh,akosť,množstvo), cena(pevná,určiteľná; doložky-cenová,menová zaist'ovacia,zlatá),dodacia lehota (obchody-promptné,dodacie),platobná podmienka(určuje miesto,forma,doba úhrady; základne-platby vopred,dokumentárny akreditív,dokumentárne inkaso,platba po dodaní tovaru),dodacia parita(podmienka) ≠ **reexport**: priamy(reexportér kúpi tovar v zahraničí a dá ho prepraviť do ďalšej krajiny kde ho predá), nepriamy(reexportér dovezie tovar,kt. kúpil v zahraničí,do svojej krajiny a až potom ho vyvezie do tretej krajiny) ≠ **viazané obchody**: barter(výmena tovaru za tovar príp.služby),kompenzácia(tovarová výmena so vzáj.peňaz.zúčtovaním),paralelný obchod(exports aj imports na zákl.2 zmlúv),zálohový obchod(obdoba paralel.iba exportu predchádza imports),spätná kúpa(=buyback) ≠ **zvláštne obch.operácie**: industrial offset,switch,swap

21.Hlavné faktory vývoja svet.obchodu

teritoriálna štruktúra MO ovplyvnená:vznikom centrálne plánovaných Eka a zoskupenia RVHP, ropné šoky 73-74 a 78-79,prudký nástup krajín juhových. Ázie do SH ≠ faktory ovplyvňujúce rast MO:vplyv ved.-tech.pokroku(prejavuje sa: v procese zdokonaľovania existujúcej techniky, zavádzanie radikálnych inovácií kvalitatívne meniacich spôsob výroby v jedn.priem.odvetviach, v nástupe veľkých objavov a realizácii ved.-tech. poznatkov), vplyv liberalizácie na vývoj MO(GATT)

39.Medzinárodný platobný styk(MPS)

MPS-rôzne spôsoby platenia a zúčtovania pohľadávok a záväzkov medzi subjektami rozličných krajín, tvoria ho **3 súvisiace časti** :prostriedky MPS, regulácia MPS,spôsoby a formy operatívneho vykonávania MPS ; **prostriedky MPS**: menové zlato,národné meny, zúčtovacie menové jednotky ≠ **regulácia MPS**: **platobné dohody**-dvojstranné dohody upravujúce platobný styk medzi dvoma zmluvnými štátmi vo voľnej mene al.vo forme clearing-u ; poznáme: medzištátne,medzibankové ; clearingová plat.dohoda-spôsob vzájomného zúčtovania a vyrovnania pohľadávok a záväzkov,pri kt.sa neuskutočňuje následný prechod platieb cez hranice(podľa techniky platenia-jednouúčtový,dvojúčtový ; podľa účastníkov-dvojstranný=bilaterálny,mnohostranný) ≠ **spôsoby MPS**: **nedokumentárne platby(priame úhrady)**: use pri úhradách tovaru,služieb a rôznych neobchodných platbách,pričom sa nevyžaduje predloženie obchodných dokumentov ; **šek**:bezpodmienečný

príkaz vystavovateľa bynke zaplatiť osobe uvedenej v šeku určitú peň. čiastku, má zákonom predpísanú formu a je splatný na predloženie, je to CP, nahrádza hotové peniaze ; 2 druhy šekov-bankový, súkromný ; **zmenka**: bezpodmienečný písomný záväzok vystavený v presne stanovenej forme a so zvláštnymi právnymi následkami, ktorými sa vystavovateľ zaväzuje al. dáva príkaz tretej osobe (trasátovi) zaplatiť urč. sumu na urč. mieste v urč. čase urč. osobe (reminentovi), je to CP, vystupuje ako devíza- t.j. pohľadávka na cudziu menu, je to úverový prostriedok, možno ňou platiť, získať za ne hotovosť, zabezpečiť poskytnutý úver ; 2 druhy- vlastná, cudzia ☒ **dokumentárne platby**:

zakladajú sa na obchodných dokumentoch získaných až po zaplatení ; **dokumentárne inkaso**: exportér prikáže svojej banke, aby vydala importérovi dokumenty oprávňujúce ho nakladať s tovarom oproti zaplateniu urč. peňaž. sumy al. oproti inému plneniu; základné požadované dokumenty sú: faktúry, dopravné, dispozičné a poisťné dokumenty; je bezpečnejšie ako priama úhrada, vhodné pri dobrom poznaní sa partnerov, dôvere, ak nie sú pochybnosti o solventnosti a ochote platiť ; **dokumentárny akreditív**: zabezpečuje obe strany (v inkase riziko nesie kupujúci), *subjekty akreditívu*- príkazca (importér), kt. dáva príkaz banke na otvorenie akreditívu, banka otvárajúca akreditív, beneficiant (exportér), kt. požaduje otvorenie akreditívu vo svoj prospech, banka, kt. otvorenie akreditívu beneficiantovi oznamuje al. potvrdzuje; *akreditív*- odvolateľný, neodvolateľný (nepotvrdený, potvrdený) ☒ **úverovanie: obchodné úvery** (kryté zmenkou, akreditívom s odloženou platnosťou, dodávateľské úv., bankové úv., vládne úv.), **finančné úvery**- zahŕňajú veľké čiastky a sú dlhodobé (factoring- vzťah medzi výrobcom a špecializ. spoločnosťou, kt. odkupuje krátkod. pohľadávky z dodávok tovaru a výkonov pred ich splatnosťou ; forfaiting- vývozca uzatvára zmluvu so špec. finanč. inštitúciou o odpredaji dlhodob. vývoz. pohľadávky splatnej v budúcnosti ; leasing- poskytovateľ poskytuje príjemcovi určitý predmet na používanie za dohodnuté splátky, pričom vlastníkom zostáva prenajímateľ)

42. Informácie, informačný systém v MO

info o trhu, obchod. partneroch a ich finanč. možnostiach v obchod. styku sú nevyhnutné a stávajú sa súčasťou stratégie zahraničnoobchodnej podnikateľ. činnosti ; **obchodná info** má význam. postavenie pri rozhodnutí o poskytnutí al. odmietnutí úveru; môže byť: *štandardná* (dodacia lehota 10-14 prac. dní), *expresná* (3-4 prac. dní), *blesková* (do 1 prac. dňa); typ obch. info ovplyvňuje jej cenu, dôležité je vyznačenie dátumu, jazyk, v kt. má byť vyhotovená ☒ **základ informačných systémov** v organizáciách zahr. obchodu tvoria dôležité a presné info ; účelom info systémov je poskytovať info potrebné pre manažérov a tým eliminovať riziká ; info systémy pracujú na zákl. neustáleho zberu a spracovania info, plní dvojakú funkciu: analýza rizikových a krízových javov + prevencia pre riešenie problému ; **priebeh rozhodovacích procesov má 4 fázy**: kategorizácia a analýza info, zhodnotenie info kvôli výberu možných variantov, voľba jedného z variantov (rozhodnutie), voľba najlepšej metódy realizácie rozhodnutia ☒ info zdroje: primárne, sekundárne (externé a interné) ☒ **údaje sa získavajú metódami**: pozorovania, komunikácie ☒ 1 z najaktuálnejších zdrojov info sú **burzy**- údaje o stave vývoji Eka jednotl. krajín, vývoj burz. indexov (reálne nástroje na hodnotenie stavu a vývoja kapit. trhu) ☒ **ostat. zdroje info**: vládne agentúry, medz. organizácie a združenia, obch. asociácie, výskum. ústavy a vládne údaje o patentoch, odborné asociácie a mítingy

45. Transnárodné korporácie (TNK)

TNK- medzinár. hosp. komplexy so zložitou vnútornou štruktúrou, v kt. sa vzájomne pretínajú horizont., vertik., kglomerátne formy spojení; majú dominant. postavenie vo SH ; podnikateľské komplexy, kt. realizujú interné a externé transakcie vo vš. oblastiach, kt. reprezentujú MP ☒ **internacionalizácia výroby v rámci TNK**: 1. etapa- zavádzanie výrobu na trh 2. rast objemu výroby a vytvárania podmienok pre rozvoj hromadnej výroby 3. zrelosť

4.nasýtenie trhu $\bowtie$ **predstupne TNK:** medzinár.kartel(umožňoval členom veľký stupeň samostatnosti;dohoda-písomne,ústne,bez vedomého aktu), medzinár.syndikát (strata odbytovej samostatnosti), medz.trust(strata obchodnej a výrobn.samostat.), medz.koncern(veľké podniky toho istého al.rôznych odvetví) $\bowtie$ TNK sú hlavnou silou pôsobiacou na integráciu Eka prostredníctvom koordinácie aktivít pri produkcii výrobkov a služieb-->prispievajú k vytvoreniu integrovaného medz.výrobného systému ; presadzuje sa tendencia ku globalizácii zahr.operácií TNK $\bowtie$ **stratégia TNK:** komplexná-->čiastkové (nové info technológie,silnejúca konkurencia,štruktúra a vývoj dopytu,tlak na integráciu politiky,na cezhraničné aktivity, na odbúranie reštrikcií); charakter stratégie: útočný al.obranný $\bowtie$ **komparatívne výhody TNK:**vlastnená technológia,značka al.obch.meno, úspory z veľkovýroby,úsp.z veľ.rozsahu pri nákupe,úsp.z veľ.rozsahu pri financovaní,pri distribúcii,pri inzercii,vládna ochrana,riadenie ľuds.zdrojov,multinacionálny marketing, schopnosť získať mnohonár,výr.zdroje,medz.diverzifikácia,manažérska skúsenosť

22.Služby v MO,MP

služby-výkony určené pre trh,kt.nenadobúdajú materializovanú podobu hmot.statkov ; rozdelenie:faktorové(=neobchodovateľné;prevody finanč.prostriedkov súvisiacich s m.pohybom prac.síl,investič.prostriedkov a technológií; nemožno ich považovať za súčasť služieb MO,lebo sú ú dôsledkom transferov z inej sféry), nefaktorové (=obchodovateľné; nákladná doprava,ostatná doprava,zahr.cestov.ruch,ostat.služby) $\bowtie$ MEDZ.DOPRAVA-dopravné služby ovplyvňujú celk.bilanciu zahr.obchodu štátu, devízový prínos,dynamika a trend vývoja $\bowtie$ námorná dopr.-jej rozvoj závisí od modernizácie,radikál.zníženia nákladov a zvýšenia preprav.rýchlostí $\bowtie$ železnič.dopr.- nemá negat.vplyv na život.prostredie,budovanie vysokorýchlostných tratí $\bowtie$ letecká dopr.- rýchlosť prepravy,zníženie dopr.nákladov,tech.pokrok,zlepšenie organizácie $\bowtie$ riečna dopr.-málo energeticky náročná,ekologicky šetrná $\bowtie$ cestná dopr.-zvýšenie poplatkov= zdroj devízových príjmov,ekologická záťaž,nárast úrazovosti,použitie ekologicky neškodných pohonných hmôt $\bowtie$ potrubná dopr.-jednoduchosť,operatívnosť prepravnej technológie,automatizácia $\bowtie$ medz.cest.ruch-prostriedok eka.,kultúr.,soc. rastu,stimulácie vzniku nových výrob.a nevýrob.činností a rozšírenia ponuky prac.príležitostí ; je citlivý na ekologické vplyvy a polit.situáciu ; rast vplyvu m.cest.ruchu na hosp.vývoj,soc.-kult. život a život.prostredie $\bowtie$ bank.služby-od ich dostupnosti,kvality a efektívnosti závisí hladký priebeh obch.transakcií ; patrí sem: poskytovanie úverov,realizácia MPS,devízové obchody,zmenárenská a depozitná činnosť,operácie na voľnom trhu,príjem vkladov, vedenie účtov,forfaiting,factoring $\bowtie$ služby súvisiace s informatikou-telekomunikácie, uplatňovanie počítačov,predaj program.vybavenia $\bowtie$ výrobné služby:inžiniersko- konzultačné,poradenské,konzultačné,predaj konštruktérskych a projekt.prác, leasing, m.licenčný styk

23.Medzinár.pohyby kapitálu

pri vývoze kapitálu výnos sa dosahuje opakovane $\bowtie$ **motívy m.presunov kapitálu:** vyššia miera zisku, dopĺňa vývoz tovaru,zakladanie spoločných podnikov,získať zároveň špičkovú technológiu,špekulačné dôvody,zmena polit.situácie $\bowtie$ **Hľadisko subjektu vyvážajúceho kapitál:** pri vývoze súkrom.kapitálu je jeho cieľ čo najvyššie zhodnotenie ; vývoz verejného kapitálu:vytvorenie vhodných podmienok v krajine pre nasledujúci vývoz súkrom.kapitálu $\bowtie$ **hľadisko podoby vyvážaného kapitálu:** vývoz podnikateľ. kapitálu,vývoz pôžičkového kapitálu $\bowtie$ **časové hľadisko vývozu kapitálu:** vývoz krátkodobého(do1),strednodobého(1-5),dlhodobého(od5) $\bowtie$ **dôsledky medz.pohybu kap.:** proces akumulácie kapitálu sa zmedzinárodňuje; medzi krajinami sa presadzuje tendencia vyrovnávať produktivitu práce a život.úroveň; relatívne technologické zaostávanie viacerých odvetví; nadnárodné korporácie;zahraničné zadĺženie; rast zamestnanosti,GNP, získanie technológií $\bowtie$ **nové črty vývozu kapitálu:** rastie celk.objem vyváž.kapitálu, čoraz väčšiu úlohu má štát, skomplikovali

sa podmienky vývozu kapitálu do rozvoj.krajín, stimulácie vývozu súkr.kapitálu zo strany štátu ; vzrástol podiel nenávratných prostried. ; zmena geograf.rozlož.vyváž.kap.....

24. Medzinárodné pohyby pracovných síl

pomáhajú vyrovnávať rovnováhu medzi SaD po nich; ich cena je súčasťou trhovej ceny tovarov ; prechod prac.sily z jedného štátu do iného je motivovaný ekonomickými (rýchly eka.rast urč.štátu,lepšie podmienky realizácie prac.sily) a neekonomickými (politické, vojenské,rasové,náboženské,národnostné a iné dôvody) príčinami ▫ **migračná bilancia:** obraz o smere migračných pohybov za istý čas.interval ; migračné saldo: rozdiel medzi počtom emigrantov a imigrantov ▫ **členenie migrácie:** podľa príčin migrácie-eka.a neeka.; podľa organizovanosti migrácie-organizovaná a neorganiz.; podľa dĺžky-trvalá a dočasná; podľa kvalifikačnej štruktúry: kvalifikovaných,polokvalifik.a nekvalifik. pracovných síl; podľa profesnej štruktúry:priem.robotníkov,lekárov,ing. ... ▫ **únik mozgov:** na zábranu-regulačné(reštriktívne),stimulačné,adaptačné opatrenia ▫ **dôsledky migrácie:** prísťahoval.krajina-imigráciou rieši nedostatok prac.síl,podmienky pre oživenie stagnácie Eka, obsadenie zle platených miest; vyst'ahovalec.krajina-emigráciou zmiernuje tlak nezamestnanosti,znižuje náklady(na podpory),zniž.soc.napätie

25. Mezinárodné menové vzťahy 27. Meny a menové kurzy

medzinár.menový systém(MMS)-zaoberá sa peňažnými pohybmi ▫ **menový kurz**-cena zahr.meny vyjadrená v domácej mene ▫ v súč.systém pohyblivých men.kurzov určený SaD po jednotl.menách s absenciou vládnych zásahov ▫ **mena sa zhodnocuje**-ak za jednotku nár.meny možno kúpiť menší počet jednotiek zahr.meny; **znehodnocuje**-ak za jednotku nár.meny možno kúpiť menší počet jednotiek zahr.meny--> toto je produkt pôsobenia trh.síl-SaD ; ak dochádza ak oficiálnej zmene kurzu-->revalvácia,devalvácia ▫ **na vytváranie SaD** pôsobia: MO s tovarom a službami,MO s účastinami a obligáciami, nákup fyzických aktív v zahraničí ▫ **faktory ovplyvň.zmeny men.kurzov:** dlhodob.hľad. - teória parity kúpnej sily(narušenie systému voľ.obchodu,existencia tovarov a služieb,s kt. sa nedá obchodovať cez hranice,nie vš.tovary v rozlič.krajinách majú identic.charakter) ; strednodob.hľad-stav zmeny eka.aktivity; krátkodob.hľad-rozdiely v krátkod.úrok.miere ▫ **MMS po 2.sv.vojne:** Bretton-woodsky, do zač. 70-tych rokov ; Kingstonský od 70-tych rokov-opiera sa o pohyblivé menové kurzy ▫ **Medz.menový fond(MMF):** začal činnosť v decembri 1945, v 1947 sa stal špecializ.agentúrou OSN; zákl.ciele: posilniť medz.menovú spoluprácu, podporiť rozvoj a vyrovnaný rast MO, pomôcť členským štátom riešiť deficity ich platob.bilancií, podporiť stabilitu menových kurzov ▫ najvyšší orgán: Zbor guvernérov=guvernér+zástupcovia, Rada výkonných riaditeľov MMF

28. Medzinárodné finančné trhy

obchoduje sa na nich s tovarmi, službami,peniazmi a CP ▫ ich **úloha:**sústred'ovať prostriedky od subjektov,kt.ich v danom období nepotrebujú, na 2.strane dávať ich k dispozícii subjektom,kt.pocit'ujú ich nedostatok ▫ **funkcie:** 1.alokačná resp.realokačná: čo najvýhodnejšie rozmiestnenie a štruktúru výroby,formovanie celk.podoby eka.aktivity 2.funkcia určenia účinnosti každého druhu výroby: dosiahnutie technickej efektívnosti ▫ v posledných rokoch výrazná modernizácia fin.trhov,využitie nových tech.prostriedkov, prehlbenie internacionalizácie týchto trhov ▫ **6 typov M.fin.trhov:** 1.M.men.systém-účastníci sú banky členských krajín MMF 2.Trhy zahr.mien-2 časti: maloobchodná, medzibanková, (americký dolár-sprostredkovateľská,intervenčná mena,svetové peniaze), 3.Krátkodobé národ.fin.trhy-umožňujú získať al.umiestniť prebytoč.peň.prostriedky podnikat.subjektom 4.Dlhodobé nár.fin.trhy-reguluje ich nár.vláda prostredníctvom centrál.banky,štát.pokladnice,burzy CP 5.Trh euromien-krátkodobý s bank.depozitami a pôžičkami,kt.znejú na nejakú menu,na území kt. sa trh nachádza 6.Trh euroobligácií-

dlhodobý s obligáciami, kt. znejú na akúkoľvek menu, na území kt. sa trh nachádza ∅ **regionálne finančné trhy**-Európsky menový systém (ECU) ; šterlingová oblasť (GB), franková oblasť (Francúzsko) ∅ **alternatívne členenie fin. trhov**: Trhy dohôd o dlhu a trhy CP, prvotné a druhotné trhy, burzy a tzv. cez pultové trhy, trhy peňazí a kapitálu, národné (účastníci-obchod. banky, ústavy sporenia, spoločn. živ. prostredia, penzijné fondy, investič. spoločn., finanč. spoločn.) a medzinár. fin. trhy

29. Medzinárodná eka.integrácia (MEI)

= proces postupného vzájom. prepájania, prispôsobovania a zbližovania jednotl. nár. Eka, ich eka. štruktúr, proces prehlbovania závislosti medzi nimi a postupnej transformácie nár. eka. štruktúr na novú štruktúru vznikajúceho regionálneho hosp. komplexu ∅ **MEI**-najvyššia forma internacionalizácie hosp. života- rastie rozsah a intenzita eka. spojení, sú univerzálnejšie, sú pevnejšie, trvalejšie, stabilnejšie, dlhodobejšie, formujú regionál. hosp. komplex ∅ **účinky MEI**: statické (obchodné účinky integrácie-vytváranie a odvracanie obchodu), dynamické (ako vývoj integrač. zoskupenia ovplyvní vývoj GNP, ako prispeje k eka. rastu) ∅ **formy makrointegrácie**: pásma voľného obchodu, colná únia, spoločný trh, hosp. únia, politic. únia ∅ **formy mikrointegrácie**: rozvíjajú sa v predvýrobnej, výrobnjej a odbytovej oblasti ∅ **zákl. integrač. zoskupenia**: NAFTA (Severoamerické pásma voľného obchodu), Spoločný trh Tasmanovho mora, EU (EZUO+EURATOM+ES)

30. Globalizácia

= proces zjednocovania geograf. blízkych krajín do spoločných celkov, netýka sa iba eka. pohybov, ale aj komplex technologic., ekolog., soc., kultúr. zmien + integrácia svet, Eka ∅ **účinky**: vyššia mobilita výr. faktorov (napr. kapitálu a technológií); rastúci počet krajín, kt. vstupujú do medz. obch. aktivít prostredníctvom globál. stratégie fy; miera intenzity súťaženia medzi jednotl. fy; prehlbovanie kooperácie a vzťahov medzi fy; rozširovanie množstva krajín zaangažovaných do MP ∅ **prínos globalizácie**: vyššia výkonnosť podnik. subjektov a celých krajín-- tá vzniká ako výsledok novej organizácie priem. aktivít v nadnár. meradle; rozšírenie trhov a zníženie závislosti na viac obmedzenom dom. trhu či výr. zdrojoch

31. Zahranično-obchodná politika

jednou z najdôlež. súčastí hosp. stratégie štátu, kt. úzko súvisí s rozvojom MP ; **závisí od** miery zapojenia sa do procesov medz. del'by práce aj od celk. polit. stratégie a orientácie danej krajiny ; je prepojená s hosp. politikou, jej výsledky naplňajú ciele hosp. polit. a podporujú jej postavenie v rámci SH ∅ **tvorí ju** súhrn zásad a opatrení, kt. štát uskutočňuje s využitím obchodno-politických a iných nástrojov v oblasti zahr. obchodu; **vyjadruje** urč. potreby Eka, kt. existujú v danom období a treba ich riešiť ∅ **2 zákl. prístupy k jej rozvoju**: **protekcionalizmus**-prejav hosp. politiky štátu zameranej na podporu a ochranu vl. Eka; 4 výhody: znižovanie nezamestnanosti, klesajúca závislosť dovozu, rastúca schopnosť rozvoja nových odvetví, väčšia možnosť priaznivo ovplyvňovať makroeka. stabilitu krajiny ; **liberalizmus**-al. zásada slobodného obchodu predstavuje politiku nezasahovania štátu do voľnej hry trhových síl na svet. trhoch, vyžaduje odstrániť vš. prekážky v oblasti vývozu i dovozu tovarov a služieb ; výhody: nižšie ceny dovážaného tovaru, umožnenie prehlbenia špecializácie, zväčšenie objemu i sortimentu predávaného tovaru, konkurenčná schopnosť domácej produkcie, pomáha stabilizovať aj celkovú monetárnu politiku ∅ **nástroje**: tvoria hlavný prostriedok podpory jeho hosp. politiky v medz. prostredí a v súťažení o zahr. trhy + ochrane dom. trhu ; **rozdelenie**: autonómne (predstavujú realizáciu jednostranného opatrenia daného štátu) a zmluvné (sú výsledkom vzáj. dohody 2 a viac krajín al ich zoskupení)

32. Autonómne prostriedky zahranično-obchodnej politiky

prekážky: tarifné (clá, vš. ostat. prkážky, kt. sťažujú pohyb tovaru cez hranice a o ich zavedení sa s inými krajinami nerokuje), **netarifné** (majú skrytú podobu a zložitú dokazovateľnosť ich nezlučiteľnosti s medz. zväzkami, najmä tie z GATT) ∅ **6 kategórií prekážok medz. tokov**

tovarov a služieb(tarif.): 1.obmedzenia založené na cene(clá, subvencie) 2.množstvenné obmedzenia(kvóty,embargá) 3.kartely predávajúcich al. kupujúcich(OPEC,Medz.dohoda o cukre) 4.ostatné netarifné prekážky obchodu (technické...) 5.finančné limity(kontroly výmeny) 6.obmedzovanie priamych zahr. operácií a investícií

☞ **clá:** všeobecné druhy daní, kt.sa platia za tovar prepravovaný cez hranice s cieľom chrániť trh al.ako prostriedok fiškál.politiky štátu; z obchodno-polit.hľadiska: autonómne,zmluvné ; podľa účelu: fiškálne,protekcionistické (prohibitívne,antidumpingové,preferenčné,diferenčné,výchovné,kompenzačné),odvetné,negociačné ; podľa smeru pohybu tovarov:dovozné,vývozné, tranzitné; podľa výpočtu col.sadziieb:špecifické,hodnotové,diferencované,kombinované, pohyblivé

☞ **vývozné subvencie:**prostriedky poskytované spravidla štátom s cieľom podporiť rast exportnej výkonnosti a označované ako exportné prémie,dotácie,vývozné bonusy...;domáci výrobcovia ich dostávajú na zvýšenie konkurenč.schopnosti prostredníctvom nižšie zúročiteľných pôžičiek al.formou daňových úľav

☞ **kvóty a embargá:**cieľavedomé ohraničovanie množstva tovarov istej komoditnej skupiny al. podielu urč.tovaru na trhu

☞ **kartely:**cieľ-koordinácia cenovej politiky al.objemov realizovných na trhoch spoločného záujmu

netarif.prekážky:administrat.zdržaniapri udeľov.dovoz.povolení,stanovovanie certifikátov na dováž.výrobky,technické predpisy,testovacie procedúry,podporné program

☞ **finančné limity:**kontroly výmeny devíz

☞ **obmedzovanie priamych zahr.investícií:** obmedz.aktivít zahr.fy

46.Európska únia

15 štátov; **skladá sa:** ESpre uhlie a oceľ(EZVO),ESpre jadrovú energiu(EURATOM), ES

☞ **integračný proces riadi:** Eparlament(členovia dŕž. volený vo všeob.parlam.volbách), Erada(tvorená šéfami vlád a predsedom komisie),Rada ministrov,Ekomisia(výkonný orgán s právom legislatívnej iniciatívy),Súdny dvor(dodržiavanie práva EU),Dvor auditorov(finančné záležitosti)

☞ **EU-vytvorením spoločného trhu,hosp.a menovej únie a realizáciou spoločnej politiky podporovať** rozvoj eka.aktivít,vyrovnaný rast bez inflácie, s ohľadom na životné prostredie,vysoký stupeň efektívnosti hospodárstva,vysoká úroveň zamestnanosti a soc.ochrany,rast bez inflácie,zvyšovanie život.úrovne členských štátov

☞ **obchodná politika EU:**najliberálnejšia tam,kde je konkurencieschopnosť vlast.výrobníkov najvyššia; **diferenciácia medzi 3 skupinami krajín:** 1.skupina-priemyselne vyspelé štáty a krajiny,kt.sú členmi Svet.obchod.organizácie(WTO) ; 2.skupina-rozvojové krajiny, EU im poskytuje doložku najvyšších výhod,preferenčné dohody; vzáj.vzťahy sa rozvíjajú na zákl. 4.lomskej konferencie(3 časti: finančná pomoc EU,obchodné preferencie EU-Stabex,Sysmin,rozvojová spolupráca); 3.skupina-bývalé socialistické štáty

36.Burzy a burzové podnikanie

Finančný trh-funkcia:proces distribúcie peňazí

☞ **burza:**inštitúcia jeho fungovania

☞ čiastkové finan.trhy: 1.peňažný-stretáva sa SaD po krátkodobom kapitáli založenom na princípe úverových vzťahov ; nástroje: zmenky,pokladnič.poukážky,depozitné certifikáty, vkladové listy 2.kapitálový-SaD po dlhodobom kapitáli ; nástroje: akcie,dlhopisy 3.devízový-SaD zahr.platob.prostriedkov, najmä národných mien (USD,DEM,JPY,CHF) 4.trh drahých kovov-už stráca na význame

☞ predmet burz.obchodov:dlhodobé,ľahko prevoditeľ. CP a niekt.krátkodob.nástroje peňaž.trhu-->akcie,dlhopisy,depozitné certifikáty,štátne pokladničné poukážky,podielové listy,deriváty

☞ **BURZA:**sprostredkúva SaD finanč.zdrojov len prostredníctvom ľahko prevoditeľ.CP(trh CP môže fungovať bez burzy,ale burza nie bez trhu CP)

☞ primárny trh-čistý kapitál.tok ; sekundárny trh-staré CP

☞ burzové obchody:1.promptný obchod-predmet zmluvy musí byť dodaný a zaplatený v čase(napr-T+3) 2.termínový špekulačný obchod-závazok predávajúceho dodať a kupujúceho zaplatiť predmet zmluvy v určenom termíne v budúcnosti za cenu dohodnutú v súčasnosti

účasníci burz. trhu: členovia v pozícií: market-maker(samostatne určuje ceny SaD,obchoduje na vlast.meno a vlast.účet), broker(reaguje na ceny market-makerov, obchoduje na vlast.meno a cudzí účet) ; investori do CP: banky, investič. spoločnosti, podiel.fondy,penzijné fondy, poisťovacie spoloč. a svet.burzy: a)s komoditami- Chicago(CBOT,CME),N.Y.(NYMEX, NYCSCE, COMEX.),Londýn(LME,LCE,IPE) b)s CP -NYSE,LSE,TSE